

L'ENFRONTAMENT ENTRE DÉNIA I EL COMTE DE COCENTAINA; MOLT MÉS QUE UNA GALERA.

Paula Navío Latorre
Universitat de València

A les mans de Diego de Torre, Batlle General del Regne de València, arribava a l'agost de 1486 una carta del rei Fernando datada un parell d'anys abans¹. En aquesta missiva, la major autoritat del Regne i la Corona sol·licitava al Batlle la seua intervenció en el litigi que enfrontava al comte de Cocentaina contra la ciutat de Dénia. El motiu no era altre que la destrucció d'una galera del comte al port setabense en 1462², i en especial la fi donada als seus aparells, armes i altres peces de l'embarcació a mans dels habitants de la ciutat, que els van reutilitzar en el seu conflicte amb la localitat veïna d'Ondara. Aquesta galera es trobava en el port *molt destrosada i molt mal aparellada*, però els causants de semblant dany a l'embarcació no quedaren especificats en el procés de la , si bé la documentació emanada per les autoritats de la ciutat de València trobem la nau del comte de Cocentaina al desembre de 1462 atacada per altres quatre galeres enemigues en el mateix port de Dénia:

*Als molt honorables Jurats de la vila de Morvedre, los Jurats de la ciutat de València, Saluts e honor. En aquesta hora havem reebut una letra dels Jurats de la vila de Dénia feta lo dia propassat, emesa per la costa de loch en loch, per la qual som avisats que lo dit dia hora de tercia serien arribades en aquelles mars davant la dita vila quatre gualeres de enemichs, les quals de continent començaren a pendre fustes e de fet, presents els dits Jurats de Dénia, han pres unes cinch o sis fustes carreguades de forment, e començaren a bombardejar la via de la dita vila, crehen deven ésser genoveses o proençal, e segons lo entremés que fahien, demostraven voler entrar en lo port per fer tot lo mal e per la galera de don Johan, comte de Cocentayna, que.s trobà allí, certifficam-vos de les dites coses perquè mal ne dan no prengau, e ni.ls ne puxau avisar de continent vostres circumvehins. E donareu si us plaurà al correu portador de la present lo salari acostumat. E guart-vos lo Sant (E)sperit. Data en València, dijous de matí, a X de juny del any M CCCC LXII. Les dites gales segons letra dels Jurats de Gandia, (e)scrita lo mateix dia serien davant lo grau de la dita vila.*³

Com s'aprecia en aquesta carta, les autoritats de Dénia tornaven a col·laborar en la defensa de la costa del Regne alertant de la presència d'embarcacions enemigues en el seu territori, activitat que es seguiria desenvolupant al llarg de tots els anys que comprèn aquest procés ara transcrit més avall⁴. Pel que sembla, la galera del

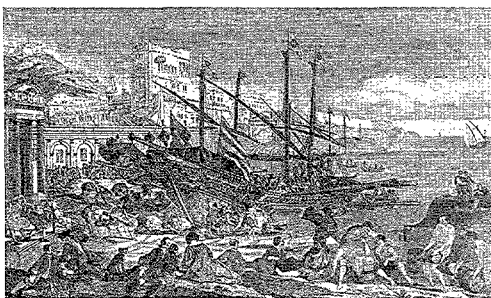
¹ ARV, *Bailía*, Procesos, 88. El procés consta de 27 folis que en l'original apareixen sense . La carta del rei es troba al començament del document transcrit.

² No s'indica el mes al document.

³ AMV, *Lletres Missives*, g3-25, fol. 87v-88

⁴ Per a consultar el nombre de missives enviades des de Dénia o que procedents d'altre lloc passaren per aquesta ciutat, em remet al meu treball d'investigació, cfr. Paula Navío, *Valencia y el mar a través de las fuentes municipales (1458-1479)*, pp. 206-219.

Galera descarregant al port. Martínez-Hidalgo, J. M.. *La mar, los buques y el arte*, Madrid, Sílex, 1997, p. 38.

comte de Cocentaina que trobem en aquest document de Batlia i la d'aquesta missiva transcrita és la mateixa, la qual en el mes de juny resultava atacada pels enemics de la Corona en el port de Dénia, quedant inservible per a la navegació i donant lloc als fets que explicarem més endavant.

⁵ M. Ruzafa, "Un puerto valenciano a mediados del cuatrocientos, Dénia", *III Congrès d'Estudis de la Marina Alta*, Dénia, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, 1992, p. 213. En R. Chabás, *Historia de Dénia*, Alicante, Diputación Provincial, 1985, citant la documentació, es qualifica a Dénia com la *clau del Regne*, p. 288. En una carta dels Jurats de València al Batlle de Dénia se sol·licita que preste el seu suport i oferisca tots els hòmens, armes i vitualles que necessiten les dues galeres de Pere . AMV, *Lletres Missives*, g3-25, fol. 60 (1462, febrero 5).

⁶ J. Guiral situa el port de Dénia com una de les escales que realitzen les galeres florentines en les seues rutes cap a Londres i Bruixes en la primera meitat del segle XV. J. Guiral, *Valencia, puerto mediterráneo en el siglo XV (1410-1525)*, Valencia, Alfonso el Magnánimo, 1989, p. 29.

⁷ J. Guiral, situa les seues drassanes com unes de les més actives de tot el Regne. *Nuestra Historia*, vol. 3, Valencia, Mas Ivars, 1980, p. 260. *Dénia sigue siendo uno de los centros más activos; cuando las galeras de Galcerán de Requesens vienen a echar ancla en el puerto de Cullera, en diciembre de 1461, el Baile de Valencia pide al Baile de Dénia que todos los calafates y carpinteros de la ciudad de Dénia vayan a Cullera para carenar (per acabar) las embarcaciones; cuando el geógrafo don Antonio Josef Cavamilles llega a Dénia, a finales del siglo XVIII, puede contemplar todavía los vestigios de la antigua atarazana.*

⁸ Per citar algun exemple a més de l'atac a la galera del comte de Cocentaina; captura de la caravel·la de Pere Tauler (1461, noviembre 27), AMV, *Lletres Missives*, g3-25, fol. 42v; presència de una galiota

Dénia sempre va ser un port bàsic dins del Regne de València, era un punt de parada obligat per a les naus que cobrien les rutes comercials entre Almeria, els ports nord africans i València en el segle XV⁵, el fet de ser un enclavament important dins la navegació valenciana, comportava els seus avantatges i els seus inconvenients; a favor i principalment, el tràfic marítim que això suposava⁶, o la construcció de noves embarcacions⁷. En contra i com qualsevol altra localitat costanera, quedava exposada als actes piràtics que pogueren esdevenir-se en les seues aigües; són nombroses les referències en la documentació municipal de les autoritats valencianes als atacs en el port o l'albirament en la seua costa d'embarcacions enemigues⁸.

En aquest procés de 1486, Jaume Esteve com procurador del comte de Cocentaina, presentava la seua queixa al Batlle General de València vint-i-quatre anys després que esdevingueren els fets, el perquè d'aquest retard ens porta a analitzar el paper del comte de Cocentaina en aquells moments. El rei Fernando s'estava preparant per a la presa de Màlaga (tal com occorria l'any següent) i segons ens consta, la participació d'aquest al costat del propi comte de Dénia, Almenara i Medina, va ser clau per al triomf en aquella campanya⁹. Pot ser que el llavors comte aprofitara la seua posició per trobar-se en el bàndol del monarca. A més, el Batlle era l'encarregat de la jurisdicció en les qüestions marítimes, entre elles la cura i la defensa de l'Armada Real¹⁰, a la qual podria pertànyer la galera del comte de Cocentaina, raó per la que es pot explicar que vaja a la cort del Batlle demanant justícia.

Tornant als fets denunciats en aquest document, trobem la representació dels dos contendents en les figures de Jaume Esteve per part del comte de Cocentaina, i Lois Gacet, Síndich i persona encarregada de la defensa de la ciutat de Dénia. Va començar Esteve explicant que la seua querrela anava dirigida *contra los honorables Justicia, Jurats e universitat de la vila de Dénia, en Francesch Canemas e en Pere Sart e en Todorí, vehins de la dita vila*, per a passar a continuació a explicar els fets. En els anys passats (es remet a 1462), el fill del difunt comte de Cocentaina tenia una galera en el port de Dénia que necessitava certes reparacions per tornar a navegar, per això, es va decidir descarregar d'ella totes les armes i aparells que duia, realitzant un minuciós inventari que ha quedat recollit en aquestes pàgines (punts II i XI de la declaració d'Esteve). Tant la galera com el material que s'havia baixat a terra, va quedar encomada a Pere, Batlle de Dénia (punt III)¹¹ i aquest, va utilitzar totes aquestes armes, sempre segons la declaració del representant del comte, en el conflicte que la ciutat mantenia amb els seus veïns d'Ondara, *com tenia guerra de bàndols ab los de Ondara, e per que no tenia suficiència de armes e bombardes, los Justicia e Jurats de la dita vila haut son Consell delliberaren e de fet, prengueren e llevaren moltes e quasi totes les dessus dites coses dessus inventariades, e senyaladament*

les armes e bombardes, llances, pavesos, darts e altres coses de la casa o loch hon lo dit en Pere Sart, qui dessus ho tenia custodiat, e aquelles muntaren dalt en la dita vila, dients al dit en Pere Sart que les dites coses la vila les havia menester per al bando que tenia ab los de Ondara (punt V), prometent retornar o pagar al seu propietari totes aquestes coses utilitzades. Mentrestant, el comte noliejava la galera a uns mercaders que anaven a emprendre un viatge a Flandes, compromentent-se a pagar 500 florins en cas de no complir el seu tracte (punt VII). Aquesta quantitat l'hagué d'abonar degut al fet que no va poder posar la galera a la disposició d'aquests mercaders, doncs les autoritats de Dènia no van restituir ni la galera ni tot allò que havia arribat a bord d'ella (punt IX). Es queixa a més del maltractament al que es va veure sotmès quan va anar a reclamar tot aquell que de fet era seu: *los dits Justicia e Jurats li feren tanquar les portes de la dita vila, menaçant-lo de dalt de la muralla de tirar-li canteres e altres coses, en tant que per no poder entrar de dins, feu intimidació e protestes davant lo portal de la dita vila, e en presència de moltes persones vehines de aquella* (punt VIII).

A aquesta situació es va vindre a sumar l'atac costaner que va patir Dènia per part dels catalans rebels¹² i que va suposar la destrossa definitiva de la galera, que va acabar cremada al port (punt XIV). Per tot això, el comte i en el seu lloc, Jaume Esteve, reclamava *que los dits Justicia, Jurats e universitat de la dita vila són tenguts e obligats pagar aquelles al dit respectable Comte, a ocasió dels quals se són seguits e retre e restituir la valor de la dita ferrera e lo buch de la dita galera. E axí mateix, los dits en Francesch Canemàs e en Todorí, e lo dit en Pere Sart, són tenguts en restituir lo que ls és estat acomanat o la justa estimació de aquells* (punt XIV). Després d'una sèrie de clausules jurídiques, a esta declaració respondrà el representant de la ciutat justificant aquestes actuacions i en molts casos no coincidint con els actes detallats anteriorment, doncs entre altres coses acusen al comte d'abandonar als seus hòmens sense queviures, veient-se aquests obligats a empenyorar les armes per a poder subsistir (punts XVIII i XIX). Explica l'enfrontament amb la vila d'Ondara, però també contra els castellans i catalans¹³, mostrant-se sempre els habitants de Dènia fidels al rei i confirmant que efectivament una armada de catalans va ser la qual va produí el seu incendi i destrucció final (punt XXV)¹⁴. Al final, tota aquesta causa va quedar sense sentència.

Aquest enfrontament entre la casa comtal de Cocentaina i Dènia no havia estat el primer. Cal remuntant-nos a mitjan segle, aprofitant la ciutat el buit de poder comtal després de la mort de Diego Gómez de Sandoval, varen reclamar al rei Alfons V retornar al patrimoni regi¹⁵, arribant fins i tot a enviar un emissari a Nàpols per a explicar les seues peticions al rei, però el Loctinent del Regne, futur Juan II, sense esperar resposta del seu germà, manà al llavors comte de Cocentaina i al seu tinent Jaume Romeu que s'apoderara del castell, de la vila i del seu comtat per a lliurar-lo als Sandoval¹⁶. Després d'un mes d'assetjament i intents de negociació, arribava la mort del rei Alfons en 1458, finalitzant així qualsevol possibilitat d'evitar el lliurament del comtat als germans Sandoval¹⁷. En les dates d'aquest procés, l'únic hereu del comtat, Diego Gómez de Rojas i Sandoval es distingia en les guerres de Granada i Màlaga, aconseguint per part dels Reis Catòlics que el seu comtat de la costa valenciana ascendira a marquèsat en 1487¹⁸.

de 15 bancs (1466, julio 10), g3-26, fol. 218; cinc *naus grosses* de catalans rebels (1466, octubre 3), g3-26, fol. 222; dos *fustes* de remos de moros y cinco de catalanes (1471, junio 19), g3-27, fol. 36-36v. Cal afegir el complet estudi realitzat pel professor Ruzafa referent a dues accions ocorregudes en 1461, en les quals es van veure implicats el propi comte de Dènia i el cèlebre marí, Galcerà de Requesens. M. Ruzafa, *op. cit.*

⁹ R. Chabás, *op. cit.*, p. 297; *Todos los esfuerzos de los Reyes Católicos se dirigian en 1487 a la conquista de la importante plaza de Málaga, que hacia algunos meses tenian sitiada. Desfallecian los sitiadores, cuando vieron llegar al conde de Dènia y a los de Cocentaina y Almenara y al duque de Medinasiona, que traían consigo la gente de sus estados, dinero para los gastos de la guerra y multitud de galeras con provisiones.*

¹⁰ v. *Diccionario Histórico de la Comunidad Valenciana*, vol. I, Valencia, El Levante, 1992, p. 116. Per a veure un complet estudi sobre la figura del Batlle General de València consultar l'obra de Leopoldo Piles, *Estudio documental sobre el Bayle General de Valencia, su autoridad y jurisdicción*, Valencia, Institución Alfonso el Magnánimo, 1970.

¹¹ Una part de l'inventariari (punt XI) es va encomanar a Francesch Canemàs y Johan Todorí.

¹² En 1462 s'iniciava el conflicte català que s'allargaria fins a 1472 i on es multiplicaren els atacs per part de catalans contraris a la causa real. Es pot consultar les premses d'aquests per les costes del Regne en Paula Navio, *op. cit.* pp. 31-41.

¹³ El text dona a entendre que els catalans i castellans es trobaven a Ondara. Amb l'inici dels atacs les gents que habitaven en *el raval* de la ciutat de Dènia van acudir a refugiarse al castell, a la part alta de la ciutat, pujant-se amb ells les armes de la galera per a defensar-se (punts XII, XIII i XIV, pàgina).

¹⁴ Davant el desco-neixement que tenim de la posició de la ciutat de València i de la resta de les viles del Regne, durant el conflicte civil català, és curiosa aquesta divisió i enfrontament de les dues viles, Dénia a favor de la causa reial i Ondara participant al costat dels catalans rebels. Caldria estudiar més a fons esta guerra de bàndols, però la mancança de documentació en aquest moment no ens permet profunditzar.

¹⁵ v. Rosa Seser, "La disgregación del patrimonio real", *Historia de la Marina Alta*, tomo I, Alicante, Editorial de prensa alicantina, 1999, p. 352. La ciutat contava amb el suport de València, que havia pres el castell en 1452 pel temor a tenir un alcaid castellà mentre es recruava el conflicte amb Castella.

¹⁶ v. Roque Chabás, *op. cit.*, p. 290

¹⁷ v. Rosa Seser, *op. cit.*, p. 354

¹⁸ *Ibidem*

Bombarda amb pedra. .
La artillería de los Reyes Católicos, Junta de Castilla y León, 2004, p. 113.

ANEX

1486, agosto 13. València

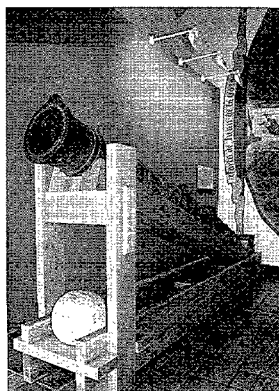
Litigi entre el comte de Cocentaina i la ciutat de Dénia per una galera, les armes i el aparells que aquesta portava en 1462 quan es trobava al port de Dénia per fer-li unes reparacions.

ARV, *Bailía*, Procesos, 88.

Comissió Reyal. Procés de la universitat de la vila de Dénia contra lo (e)spectable Comte de Cocentayna. Batlia General.

Anno a Nativitate Domini Millesimo Quadringentesimo Octogesimo Sexto, die mercuri intitulata tricesima mensis augusti, devant lo molt magnífich mossèn Diego de Torre, cavaller, conseller e cambrer del molt alt Senyor Rey e Batle General del regne de València, comparech lo honorable en Jaume (E)steve, dient-se procurador del (e)spectable Comte de Cocentayna, e presentà a aquell una comissió reyal en paper (e)scrita, signada de mà del dit sereníssimo Senyor e ab son sagell comú en lo dors de aquella empremtat sagellada, la qual és del tenor següent:

Don Fernando per la gràcia de Déu, Rey de Castella, de Aragó e de Leó, de Sicilia, de Toledo, de València, de Galicia, de Mallorques, de Sevilla, de Serdenya, de Corcegua, de Murcia, de Jahen, de Algarbe, de Algezira, de Gibraltar, Comte de Barcelona, Senyor de Viscayha y de Molina, Duch de Atenes y de Neopatria, Comte de Rosselló y de Cerdunya, Marqués de Oristany y Comte de Gociano, al magnífich e amat conseller nostre lo Batle General del Regne de València e a son Lochtinent, salut y dileció per part del (e)spectable Comte de Cocentayna, com a fill e hereu del quondam Comte, son pare, nos és (e)stat ab querella exposat per lo's anys passats en lo port de Dénia per alguns catalans que llavors eren fora de nostra obediència, fonch trencada una galea de aquell, e que la ferrera de la dita galea resta vers e en poder de la dita vila, e jatsia lo dit Comte haia aquella diverses vegades demanada, jamés li és (e)stada restituhida en dan y prejuhi seu, per

part del qual suplicat a nós de remey de justícia vos comenten, diem e manam, que convocades e hoydes les parts sumariament e de pla vos informen de les dites coses e constant-vos la dita ferrera pertànyer al dit Comte li fareu justícia migançant restituhir aquella, fahent e ministrant-li sobre açò breu e espachat compliment de justícia, de manera no se'n haia més a nos a recórrer. Car nos sobre les dites coses incidents dependents de aquelles, vos comenten e nostres veus e poder bastant si e en quant sia mester executant vostres officis ab les presents. Data

en la ciutat de Taraçona XXI dies
del mes de abril, en l'any de la
Nativitat de nostre Senyor mil
quatrecents huytanta quatre.

Yo el rey

V. Bardaí. Racionalis [Magister]

In itinerum VIII, fol. CXII

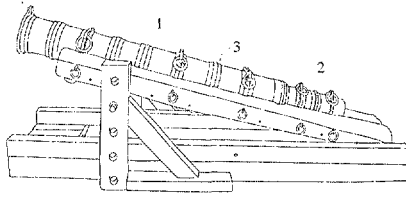
E presentada, lesta e publicada la dessus inserta comissió reyal, encontinent lo dit magnífich Batle General diu que reebrà aquella ab aquella humil e subjecta reverència que del dit molt alt Senyor Rey se pertanyia e pertany, remetent la provissió sobre aquella fahedora al magnífich micer Pere Valtamell, doctor en leys, asesor seu ordinari.

Et [a part] lo post predicta, lo dit magnífich Batle General aconsellat del magnífich micer Pere Valtamell, doctor en leys, asesor seu ordinari prometere que reebuda la dita reyal comissió ab tota aquella humil e subjecta reverència que del dit molt alt Senyor Rey se pertanyia e pertany, aquella sia intimada a la part altra, de la qual letra atorgà e manà donar còpia e tresllat si.l ne volrà, fent-li assignació a dir, posar e allegar tot lo que vulla, e que enantar degudament en lo dit feyt al tercer dia, après intimat li serà. E per execució de la damunt dita provissió fonch feyta la ceda de intimació del tenor següent:

De part del molt alt Senyor Rey e per provissió feta per lo molt magnífich mossen Diego de Torre, cavaller, conseller e cambrer del molt alt Senyor Rey e Batle General del regne de València, jutge entre les parts desús (e)scrites, per la magestat del dit Senyor delegat e assignat instant e requirient lo honorable en Jaume (E)steve, procurador, asesor del (e)spectable Comte de Cocentayna, intima a la universitat de la vila de Dénia e al Síndich e procurador de aquella, una comissió reyal a ell dit magnífich Batle General presentada, de la qual li.n atorga e mana donar còpia e tresllat si.l ne volrà, fent-li assignació a dir, posar e allegar tot lo que vulla. E a enantar degudament en lo dit feyt al tercer dia après intimat li serà.

Deunde vero die jovis, intitulata tricesima prima et ultima mensis augusti, anno a Nativitate Domini Millesimo Quadringentesimo Octagesimo Sexto, en Johan Domingo, verguer de la cort de la Batlia General, diu e relació feu que ell en lo dia present havia intimada una ceda de intimació, com semblant de la dessús que serà, al discret en Lois Gacet, notari, Síndich de la vila de Dénia, (h)a trobat personalment, lo qual dix e respós que haut tresllat ab aparellament faria lo que degués.

Predicta die jovis, hora completoris vel quasi intitulata tricesima prima et ultima mensis augusti, anno a Nativitate Domini Millesimo

Parts d'una bombardà.
1. Canya. 2. Recambra.
3. Anells de reforç. 4.
Escut trepat com a
sistema de punteria. . *La
artilleria de los Reyes
Católicos*, Junta de
Castilla y León, 2004, p.
110.

Quadringentesimo Octuagesimo Sexto, lo notari e (e)scrivà de la cort de la Batlia General, e del present feyt e causa, fonch prest e apparellat liurar a cascuna de les dites parts lo seu procés continuat la hu ab l'altre segons se pertany. Presents testimonis foren a les dites coses lo discret en Miguel Dominguez, mercader, e en Lois Català, (e)scrivent, ciutadans de València.

Ulterius vero die lune intitulata quarta mensis decembris anni jamdictis, Millesimis Quadringentesimis Octogesimis Sextis, davant lo dit magnífich Batle General e jutge qui dessús comparech lo discret en Jaume Esteve, notari, procurador del dit espectable Comte de Cocentayna e absent la part altra per (e)scrits posa lo que.s segueix:

Davant la presència de vos, molt magnífich Batle General del present regne de València e jutge per la magestat del Senyor Rey, entre les parts deius (e)scrites, delegat e assignat, constituhit personalment lo espectable Comte de Cocentayna, fill e hereu del espectable don Johan Roiz de Corella, Comte de Cocentayna, pare e predecessor seu, lo honorable en Jaume Esteve, ciudadà, procurador de aquell, lo qual en tota aquella via forma e manera que mils a la intenció sia e propòsit mils aplicar e dir se puxa, a fundament de sa justícia vers e contra los honorables Justícia, Jurats e universitat de la vila de Dénia, en Francesch Canemas e en Pere Sart e en Todorí, vehins de la dita vila, e contra qualsevol altres persones per aquells en lo present juhí entreveients e part legítima fahents, en fa e posa la demanda declaradora per los capítols immediate següents:

- I. E primerament diu e posa de si negat serà a probar, entem non astringense ad superfluum probationem, que en lo any mil CCCC LXII lo dit espectable don Johan Roiz de Corella, quondam, Comte de Cocentayna, pare de ell dit proponent, tenia e possehia una galera sua patronejada per lo magnífich en Martí Lorens, la qual trameté al port de la dita vila de Dénia e així és ver.
- II. Item diu e posa ut supra, que la dita galera en lo dit port per lo mester que ne aquella ocorria, lo patró de aquella tragué de aquella en terra moltes coses, e senyaladament les següents:

Primo, una bombardarda, la qual té set palms de llargària de canó.

Item, altra bombardarda de sis palms de canó, item altra bombardarda de tres palms de canó.

Item, altra bombardarda de la manera de la proposta.

Item, més dos bombardes de la largaria proposta.

Item, altra bombardarda de cinch palms de canó.

Item, cinch bombardes de tres palms de canó cascuna.

Item, dos burçons que tira cascu pedra de tres lliures.

Item, set forquetes de ferro.

Item, sis perns de ferro, lo hu gros e los cinch miganceres.

Item, cinch cunys de ferro de bombardarda.

Item, quinze mascles de bombardarda de hun palm e mig de larch cascú, cercolats de ferro.

Item, quatre barrils de pólvora de bombardarda e hun barril de salmitre.

Item, mes vint cuyraces de companyons noves.

Item, cinch caxons de passadors.

Item, huytanta set pavesos de posta.

Item, sis adargons.

Item, sis espingardes.

Item, mes sis dotzenes de llances largues ab ferros.

Item, huyt escarsaveles.

Item, vint dotzenes de darts ab ferros, e vint e una dotzena sense ferros.

Item, dos dotzenes e set lances largues.

Item, huytanta sis pedres de bombardarda.

Item, cent XXIII cuyraces.

Item, cent XVI espases.

Item, cent XXXVIII bautrets.

Item, dos ballestes de acer, la una de peu e l'altra de martinet.

Item, una ballesta de fust de martinet.

Item, dos martinets.

Item, hun barragà forrat per a la gàbia.

Item, hun trinquet lo qual té nou gires de antenat, e set e mig de cayguda, més de mig cotó.

Item, una boneta de XXXX gires de antenat, e de cayguda cinch gires e mig cotó.

Item, una boneta nova de largària de la sobredita.

Item, més hun trinquet de antenat de quaranta gires, e de cayguda XVII gires més de mig cotó, hun altre trinquet nou de [demico], lo qual mai se mete, un trinquet ha de cayguda quaranta dos gires e de cayguda XVIII.

Item, la mitjana, ha de antenat XXXVI gires e més de mig cotó.

Item, tres tendes de mig cotó.

E axí és ver pública veu e fama.

III. Item diu e posa ut supra, que ultra les dites coses de super recitades encara tragué lo dit patró en terra tres a [mans] més de mig cànem, e lo hu nou entre bòrnies e cap plavetes cap [darguiza] e tota la exarcia de velejar que ne pot pesar XVIII quintars.

Item la vela de la barqua.

Item, dos forns de aram cuberts.

Bombarda de ferro forjat.
La artilleria de los Reyes Católicos, Junta de Castilla y León, 2004, p. 105.

- Item, los cèrcols de la gàbia de ferro.
- Item, cinch asts de ferro entre grans e chichs.
- Item, una destral gran.
- Item, dos metalls coure per alcalces del arbre ab son pern.
- Item, una lanterna d'aram de la cambra de la exarcia.
- Item, la caldera de la companya que cabia deu canters.
- Item, tres paelles de ferro.
- Item, set [thauleginos] e sis pavesos de posta.
- Item, set barrils, set carrechs per a la sorra.
- Item, trenta tres peces d'estany entre chichs e grans que poden pesar setanta lliures.
- Item, huyt parells de grillons.
- Item, cinch tovalles de popa.
- Item, sis tovalles de companya.
- Item, les bruxoles.
- Item, les barrines grosses per a pernar.
- Item, la coltellera.
- Item, sis barrines.
- Item, les bandes.
- E axí és ver.

- III. Item diu e posa ut supra, que descarregades en terra totes les dites coses dessús especificades, lo dit patró de la dita galera en nom e loch del dit espectable Comte, acomanà aquelles al honorable en Pere Sart, Batle per lo Senyor Rey en la dita vila. E aquell del dit patró en la manera dessús dita pres en comanda les dites coses, prometent tenir aquelles e fer de aquelles a voluntat del dit espectable comte de Cocentayna. E axí veu e fama pública.
- V. Item diu e posa ut supra, que la dita vila de Dénia en lo dit temps estava en congoxa e treball per ço com tenia guerra de bàndols ab los de Ondara, e per que no tenia suficiència de armes e bombardes, los Justicia e Jurats de la dita vila haut son Consell delliberaren e de fet, prengueren e llevaren moltes e quasi totes les dessús dites coses dessús inventariades, e senyaladament les armes e bombardes, llances, pavesos, darts e altres coses de la casa o loch hon lo dit en Pere Sart, qui dessús ho tenia custodiat, a aquelles muntaren dalt en la dita vila, dients al dit en Pere Sart que les dites coses la vila les havia menester per al bando que tenia ab los de Ondara, fents estima de restituhir-ho o de pagar-ho al dit espectable Comte. E axí feren sos inventaris e capbreus de tot lo que aquells se'n portaren per que'n poguessen donar rahó a aquell a qui pertanygués. E axí és veu pública e fama.
- VI. Item diu e posa ut supra, que alguns mercaders e honrats ciutadans de aquesta ciutat, volents comprar la dita galera del dit espectable Comte són anats a la dita vila de Dénia per veure e mirar la dita galera e la ferrera

de aquella. E los dits Justícia e Jurats de la dita vila són (e)stats hoyts dir e confessar, que ells tenien molta ferrera de la dita galera, la qual havien presa del dit en Pere Sart per ops e urgent necessitat del bando e guerra d'ells ab los de Ondara, els mostraren lo inventari e capbreu del que tenien; e encara a alguns ne han donat trellat d'aquell, animant-los que comprasen la dita galera e prometent-los que si la compraven darien encontinent e restituhirien les dites coses per ells preses. E axí és veu pública veu e fama.

VII. Item diu e posa ut supra, que estants axí totes les dites coses en poder e mans dels dits Justícia e Jurats de la dita vila, e dins aquella lo dit respectable Comte feu partir e noliejà la dita galera per a Flandes a certs mercaders, los quals li donaren de nòlits [blanco] ducats, e que dins cert temps concordat, la dita galera estigués en punt e ben orde, e prometés en altra manera aquell fos encorreguts en pena de cinch cents florins. E axí és veu pública veu e fama.

VIII. Item diu e posa ut supra, que moltes e diverses vegades lo dit respectable Comte, factors e procuradors de aquell, fet lo dit escarament e noliejament de la dita galeaça, han demanat la dita ferrera e coses preses als dits Justícia e Jurats de la dita vila que jamés aquells jamés la han volguda donar, ans demanant aquella a lo procurador del dit respectable Comte, los Justícia e Jurats e altres oficials de la dita vila li feren grans menaces, e com aquell ab actes públichs e entre[vanchs] volgués mostrar la denegació de restituhir-li les dites coses, e encara lo gran dan que per no lliurar-li aquelles, lo dit respectable Comte sostenia los dits Justícia e Jurats li feren tanquar les portes de la dita vila, menaçant-lo de dalt de la muralla de tirar-li canteres e altres coses, en tant que per no poder entrar de dins, feu intimació e protestes davant lo portal de la dita vila e en presència de moltes persones vehines de aquella, contra los dits Justícia e Jurats e universitat, de les quals coses feu rebre cartes públiques de les quals vos fa fe, si et inquantum. E axí és veu.

VIII. Item diu e posa ut supra, que per moltes vies e modos, lo dit respectable Comte treballà de haver e cobrar la dita ferrera e coses de la dita galera, les quals jamés ha cobrat ni pogut cobrar dels dits Justícia e Jurats, e per no tenir aquelles li convengué lexar la dita galera en lo dit port de Dénia e no poder fer lo dit viatge ans li han convengut pagar la dita pena imposada en lo dit escarament e noliejament de la dita galera. E axí és veu e fama pública.

X. Item diu e posa ut supra, que per no haver pogut cobrar la dita ferrera e coses preses per los dits Justícia e Jurats, lo dit respectable Comte fonch romput lo dit escarament e forçat de restar la dita galera en lo dit port de Dénia, perdent los nòlits e altres guanys que aquella haguera fets mas ajustant pèrdua e pèrdues a ocasió dels dits Justícia e Jurats venits al dit

port de Dénia certs navilis de catalans, tunch rebelles a la magestat reyal, conexents la dita galera esser del dit espectable Comte, meteren incendi en aquella, la qual cremaren e abrasaren. E axí és veu e fama pública.

XI. Item diu e posa ut supra, que cremant-se la dita galera de aquella foren tretes moltes altres coses que era en aquella, restaren e senyaladament les següents:

Primo, trenta set quintars e mig de ferro.

Item, dotze bótes sanceres.

Item, vint talles redones.

Item, quinze talles matellardes.

Item, tretze talles.

Item, los calcers de la migana fornits.

Item, dos gordins fornits.

Item, unes graelles de ferro redones.

Item, hun peu de porch de ferro.

Item, tres carrichs per a la sorra.

Item, dos maces, dos destrals de ferro.

Item, quatre pales de ferro.

Item, dos martelles grans.

Item, dos ferros de cuynar.

Item, cinquanta poliges.

Item, tres poliges de calces.

Item, vint e quatre [venelles de neguar].

Item, la tella per llevar la barqua.

Item, quaranta troços de corda de cànem.

Item, dos [libants] sancers e hun mig.

Item, setanta dos taules del entaulament de la galera.

Item, denou dotzenes de [morells] de cànem.

Item, vint [estores] d'espert per asorrar.

Item, quatre taces d'estany.

Item, la paella gran.

Item, dos asts de ferro.

Item, una caçola de aram.

Item, una maça de carrasqua.

Item, hun mascle de bombardarda.

Item, dos jaçoles per a esgotar la barqua.

Item, huyt estores d'espert.

Item, tres arroves d'estopa.

Item, dos llances largues amb dos ganchos.

Item, huyt rems de la barqua.

Item, cinch rems de cànem.

Item, lo paellò de la caldera.

Item, hun [libaut] e mig.

Item, dos talles matallades.

Item, dos [rectis] d'erba.

Item, la mola de les [jumenes].

Item, sis àncores e hun [ruxo] de quatre mans.

Item, l'arbre major de la galera.

Item, les antenes de la mijana.

Item lo timó de roda.
 Item, los dos timons de caxa.
 Item, lo esquif de la galera.
 veu.

Galeres al port. Tavola Strozzi, *Mediterraneum. El esplendor del Mediterráneo medieval s. XIII-XIV*, Barcelona, 2004, p. 505.

XII. Item diu e posa ut suppra, que totes les predictes coses de manament e ordinació de la espectable senyora comtessa ab letra sua, foren donades en comanda al dit en Francesch Canemàs e aquell pres aquelles en la dita comanda. E axí és veu.

XIII. Item diu e posa ut suppra, que ultra les sobredites coses, encara foren meses en terra altres coses segons se mostra per inventari, les quals pres en comanda lo dit en Todorí, mariner e vehí de la dita vila, les quals confessà tenir en comanda. E axí és veu pública veu e fama.

XIV. Item diu e posa ut suppra, que los sobre dits en Francesch Canemas e en Todorí, comandataris qui dessús vehents que los dits Justícia y Jurats de la dita vila no volien tornar la dita ferrera e altres coses de la dita galera al dit espectable Comte, aquella no ha pogut complir ni fer lo dit viatge ans ha convengut retindre lo dit escarament e ha pagar la dita pena de cinch cents florins. E encara per ocasió del que dit és, la dita galera és estada cremada per los dits catalans rebelles, totes les quals coses e dans sostenguts segons dit és, és indubitat de justícia, que los dits Justícia, Jurats e universitat de la dita vila són tenguts e obligats pagar aquelles al dit espectable Comte a ocasió dels quals se són seguits e retre e restituhir la valor de la dita ferrera e lo buch de la dita galera. E axí mateix, los dits en Francesch Canemàs e en Todorí e lo dit en Pere Sart són tenguts en restituhir lo que.ls és estat acomanat o la justa estimació de aquells. E axí en demana lo dit espectable Comte e procurador de aquell. E axí és veu.

XV. Item diu que totes les dites coses en quant en fet estan, són veres e en quant conservexen apuntament de dret procehexen de justícia e senyaladament totes les dites coses ésser estades descarregades en la dita vila e aquelles ésser en poder dels dits en Pere Sart, Justícia, Jurats e universitat de la dita vila, lo dit espectable Comte haver perduts los nòlits sobredits e pagada la pena dels dits cinch cents florins, e ésser estada trencada la dita galera per lo que dit es, per ço requer lo dit en Jacme Esteve en lo dit nom aquelles ésser condempnats per vos dit magnífich Batle General e jutge, qui dessús en retre e restituhir les dites coses o la valor de aquelles e en fer-li pagar los dits nòlits e pena e buch de la dita galera e tots los dans, dampnatges, despeses, interesses e messions fetes e fahedores. E ne requer per vos ésser pronunciat ab vostra diffinitiva sentència la part altra en les messions condempnant com axí de justícia proceheixqua e fer se dega.

Als quals capítols requer ésser respost per la part altra medio juramento calumpnie et veritatis dicende justa fori formam. In super requer que testimonis li sien reebuts intimació parti alteri etc, altres etc, e alguns que.n vol produhir dins lo present regne, requer ésser-li fetes letres e univeses e sengles oficials ut in forma.

Fonch interrogat lo dit proposant qui havia ordinat la damunt dita scriptura e dix que lo honorable micer Francesch Artés, doctor en leys habitant de la ciutat de

València. E posada la dita scriptura que hi ço, lo dit magnífich Batle General e jutge qui dessús dix que remeta la promissió sobre aquella fahedora al honorable micer Pere Valtanell, doctor en leys, asesor ordinari de la sua cort.

Et eisdem die et anno lo dit magnífich Batle General e jutge qui dessús de consell del dit micer Pere Valtanell, asesor seu ordinari, provehí e manà que la damunt dita (e)criptura sia intimada a la part altra a la qual ne atorga e mana donar còpia e trellat si.l ne volrà, e que sien fetes les respostes requestes, e que sien reebuts los testimonis intimant a la part altra que sia present per veure jurar aquelles altres los juraments de aquelles seran reebuts llur absència, no obstant e que sien fetes letres oportunes.

Post hec vero predicta et eadem die, Johan de Vich, verguer de la cort de la Batlia General, rebut que ell en lo dia de huy havia intimat la damunt dita (e)scriptura e promissió en aquella feta al discret en Luis Gacet, notari, Síndich de la vila de Dénia personalment, lo qual dix-li havia repost que no.y consentia e que.n volia trellat e que haut trellat farà lo que deja protestant que temps algú no li precòrrega fins haja haut lo dit trellat ab aparellament.

Curiam Baiulo procuratore Gacet notari

De part del dit magnífich mossèn Diego de Torre, cavaller, conseller e cambrer del molt alt Senyor Rey e Batle General del Regne de València.

Ceterum vero die veneris intitulata quinta januarii anno a Nativitate Domini Millesimo Quadringentesimo Octogesimo Septimo, davant lo dit magnífich Batle General e jutge, comparech lo dit en Luis Gacet, notari e present posa la scriptura infrasegüent:

Ihesus. Per vos molt magnífich Batle General, és (e)stada intimada una demanda posada per lo (e)spectable Comte de Cocentayna en Luis Gacet notari Síndich de la vila de Dénia, lo qual haguda noticia de la dita demanda ha entés aquella ésser de molt maior suma, en tant que per furs del present regne de aquella se deu trametre còpia franca al convengut e demanat, la qual còpia fins ací no li és (e)stada tramesa ni donada e de la qual demanda, lo dit en Luis Gacet no és ne pot ésser substituït sens consultar los oficials de la vila de Dénia, e la qual consulta no pot fer sens tenir còpia franca de la dita demanda axí com per furs e privilegis del present regne és dispost e ordenat, perquè requer dos coses: la una que per vos magnífich Batle sia intimat o notificat a la part altra que si vol usar de la dita demanda e enantar en aquella de aquella tramesa còpia franca al dit en Gacet, axí com per furs és dispost, e ordenat, e ver, que pague a vostre (e)scrivà lo que lo que li covendrà pagar per haver còpia de la dita demanda. La segona, que per vos magnífich Batle li sia donat temps competent per poder consultar sos principals de les excepcions a aquells pertanyents ab salvetat de temps que no li precòrrega en posar les excepcions fins tinga còpia de la dita demanda franca e lo temps sia pasat per haver consultat sos principals e en lo interum, fins sobre les dites coses per vos sia provehit temps algú no precòrrega al dit Síndich en posar les excepcions a la dita vila pertanyents, com axí per justícia fer-se deia.

E posada la dita scriptura que li ço, lo dit magnífich Batle General e jutge dix que remeta la promissió sobre aquella fahedora al honorable micer Pere Valtanell,

doctor en leys, asesor ordinari de la sua cort.

Et eisdem die et anno, lo dit magnifich Batle General e jutge qui dessús de consell del dit son ordinari asesor provehí e manà que la damunt dita (e)scriptura sia intimada a la part altra a la q(u)al ne atorga e mana donar còpia e trellat si.l volrà fent-li assignació al tercer dia a dir e allegar, per que les coses en la dita (e)scriptura requestes fer-nos deiem, per ço com que hoydes les parts degudament li puxa ésser provehit e en lo entretant salva tot aquell temps e dret que de fur e rahó salvar pot e deu e no en pus.

Preteres vero die martis, intitulata nona mensis januari, anno jamdicto a Nativitate Domini Millesimo Quadringsimo Octogesimo Septimo, los damunt dits (e)scriptura e promisió en aquella feta, fonch lesta e intimada per lo notari e (e)scrivà de la cort de la Batlia General, e del present feyt e causa al discret en Luis Garcia, notari procurador del dit espectable comte, personalment a trobar en la dita cort de la Batlia General, lo qual dix e respòs que haut trellat faria lo que desús.

Sucessiva vero predicta et eadem die lo dit magnifich Batle General e jutge dona dilació al dit en Luis Gacet, notari, per consultar los dits sos principals de huyt jorns, provehint que del present procès li.n sia donada còpia franca per a poder fer la dita consulta protestant lo dit en Luis Gacet que temps algú no li precòrrega tant lo temps de la dita consulta e fins haja haut lo dit trellat ab aparellament. E per lo semblant lo dit en Luis Garcia en lo dit nom protesta que durant lo dit temps de la dita consulta no li precòrrega temps algú en produhir los testimonis que aquell produhir e donar volra sobre lo present feyt e causa ans li reste salvo ex illis.

De part del magnifich mossèn Diego de Torre, cavaller, conseller e cambrer del molt alt Senyor Rey e Batle General del Regne de València e jutge delegat per la magestat del dit molt alt Senyor Rey entre les parts deius (e)scrites instant e requirient en Jacme Esteve, procurador asesor del espectable Comte de Cocentayna, intimat al honorable en Pere Canemàs de la vila de Dénia una promisió reyal e o comisió del dit molt alt Senyor Rey en paper (e)scrita, signada de ma del dit Senyor e ab son reyal sagell comú en lo dors de aquella empremtat sagellada de la qual li.n atorga e mana donar còpia e trellat si.l ne volrà fent-li assignació a dir e allegar tot lo que dir e allegar vulla e adegudament enantant en lo dit feyt el tercer dia après que intimat li serà. E resmenys intiman-li una scriptura davant lo dit magnifich Batle General e jutge posada sots letra de quatre del mes de dehembre propassat, de la qual li.n atorga e mana donar còpia e trellat si.l ne volrà. E que sien fetes les respostes requestes e que sien rebuts los testimonis en aquella requesta. Intimant-li que sia present per veure jurar aquells, axí en la present ciutat de València com en altres parts del present regne altres los juraments de aquells seran reebuts llur, absència e contumàcia no obstant.

Dehinde cetero dicta [die] intitulata vuit mensis januari, anni Millesimo Quadringsimo Octogesimo Septimo, en Johan de Vich, verguer de la cort de la Batlia General, reconta ell en lo dia de hayr haver presentat la dita crida de intimació al dit en Pere Canemàs, personalment atrobat, lo qual dix hi respòs que faria lo que degué.

Subsequenter vero die mercuri, intitulata nona proxime dictorum mensis et anni,

en Johan de Vich, retulit que ell en lo dia de hayr havia manat al dit en Francesch Canemàs de promisió del magnífich Batle General, que de continent vingué a respondre a la damunt dita scriptura e capítols de aquella per lo dit en Jacme Esteve posada, e que per a huy en hora de cort haia fet e constituhit procurador en la present ciutat ben instruhit, ab jurament de no revocar aquell per a entrevenir en lo present feyt e causa als que lo dit magnífich Batle General li assignaria, axí com ara per llavors li assigna les portes de la sua cort per casa citatoria, ab les quals los actes del present feyt e causa, seran fets e seran de tanta força e valor com si ab aquell personalment fossen estats fets, lo qual dix y respos que faria lo que deia. E que no consentia en lo dit manament.

Post modum vero die mercuri intitulata decima mensis januari, Anno a Nativitate Domini Millesimo Quadringentesimo Octagesimo Septimo, davant lo dit magnífich Batle General e cort sua comparech lo discret en Luys Garcia, notari en nom de procurador del dit respectable comte de Cocentayna, e absent la part altra per (e)scrits posa lo que.s segueix:

En Jacme Esteve, com a procurador del molt respectable comte de Cocentayna és estat admés a testimonis sobre una demanda e capítols de aquella posada en la cort de vos dit magnífich Batle General, vers e contra la vila e universitat de Dénia e alguns singulars de aquella, e entre los altres testimonis que vol produhir e donar, són: en Domingo Albert, mercader, qui és anat ab la nau de'n Doll e mossèn Avellà, comanador qui axí mateix és fora de la dita ciutat, los quals són los qui més largament e bastant saben tota la causa, e són estats presents en tot lo articulat en la dita demanda, e per ço requer a vostra senyoria que us plàcia salvar-li temps e dret competent per a poder produhir aquells, com aquell sia prest e aparellat jurar que non demana per dilatar la causa ans per mostrar plenament sa justícia, e per continent fer la obligació e seguretat per fur introduhida com axí per justícia fer-se deia e proceheixqua.

E posada la dita (e)scriptura e liçò, lo dit magnífich Batle General dix que remetia la promisió sobre aquella fahedora al honorable micer Pere Valtanell, doctor en leys assessor ordinari de la sua cort.

Et eisdem die et anno, lo dit magnífich Batle General de consell del dit micer Pere Valtanell, doctor en leys, assessor seu ordinari, provehí e manà que la damunt dita (e)scriptura sia intimada a la part altra a la qual ne atorga e mana donar còpia e trellat si.l ne volrà fer bo, entretant salva tot aquell temps e dret en tant quant de fur e rahó salvar pot e deu, e no en pus.

Deinde vero die lune, intitulata quinta decima mensis januari, a Nativitate jamdicti Millesimo Quadringentesimo Octagesimo Septimo, en Johan de Vich, verguer de la cort de la Batlia General, retulit que ell en lo dia de huy havia intimat la damunt dita (e)scriptura e la promisió en aquella feta al discret en Luis Gacet, notari, dicto nomine lo qual dix li havia respost que haut trellat faria lo que.s degué.

Post hec, vero die marti intitulatis XXXI et ultima januari Anno a Nativitate Domini, Millesimo Quadringentesimo Octagesimo Septimo, davant lo dit magnífich Batle General e cort sua comparech lo dit en Luis Gacet, notari dicto nomine, e absent la part altra y (e)crits sots lo que.s segueix:

Ihesus. Ab e sots expresa protestació que per res que fara o diga en Lois Gacet, notari, Síndich de la vila de Dénia, no enten ne vol fundar jurisdicció alguna en vos magnífich Batle General, com la dita vila e vehins de aquella no puixen ne dejen ésser trets per venir a pledejar a la present ciutat de València, e la comissió a vos molt magnífich Batle General ab la reverència que.s pertany parlant, com sia contra furs e privilegis del present regne, no tribueix jurisdicció alguna e per ço lo dit Síndich sots la dita protestació e ab expresa protestació que per res que diga o dirà no li sia fet ni causat prejudi algú a la fori declinatoria que li pertany, diu e posa lo que.s segueix:

I. E primerament, diu e posa e si negat serà provar, enten etc, que lo fet de la dita galera, la qual fon del (e)spectable don Johan Roiz de Corella, quondam, Comte de Cocentayna, fonch en lo temps de la contradicció que los catalans feyen a la Magestat del Senyor Rey don Johan, tunch regnant, que fonch en l'any M CCCC LXI e LXII, en lo qual temps del any sesanta dos la dita galera arribà al port de Dénia molt destrosada e molt mal aparellada. E axí és ver.

II. Item, diu e posa que en lo dit temps en lo loch de Ondara havia moltes e diverses gents que feyen guerra a la vila de Dénia, (e)stant aquella a tota obediència manera e ordinació de la Magestat del Senyor Rey, tunch regnant. E axí és ver.

III. Item diu e posa que per lectura de la dita demanda se mostra aquella ésser posada contra lo Justícia e Jurats de la vila de Dénia en Francesch Canemàs, Batle de la dita vila, en Pere Sart, Lochtinent de Batle en la dita vila, e lo Batle de la Magestat del Senyor Rey, e contra en Johan Todori. E axí.s lig per la dita demanda. E axí és ver.

IIII. Item, diu e posa que la universitat de la dita vila de Dénia no pot ésser contenguda davant vos magnífich Batle General e per consegüent declinant lo for, diu lo dit Síndich que no sia enantat en la dita demanda e si en aquella, per vos magnífich Batle, serà enantat protesta de actes e enantaments nulles. Requerin de predictis carta pública.

V. Item, diu e posa que los dits en Francesch Canemàs, en Pere Sart e en Johan Todori, són vehins e habitants de la dita vila de Dénia, tenint ses cases en la dita vila, e per consegüent non poden ésser trets per apledejar a la present ciutat. E axí és ver.

VI. Item, diu e posa que per furs e privilegis del present regne aquelles han a ésser convenguts e demanats en la dita vila de Dénia e qualsevol comissió e comissions fetes contra furs e privilegis de present regne, e trahents algú a pledejar fora de son domicili, li són contra justícia e nos devem tenir observar. E axí és ver.

VII. Item, diu e posa que cessa ésser ver que en lo dit any LXI e LXII e per molt après que lo dit en Francesch Canemaç fos Batle de la dita vila, e lo dit en Pere Sart, Lochtinent de Batle, e per consegüent en les persones de aquelles e qualsevol de aquelles no concorre qualitat alguna per que les causes de aquelles convengudes se puxen tractar en la present ciutat. E axí és ver.

VIII. E cessa ésser ver que lo dit en Francesch Canemàs haja pres en comanda cosa alguna de la dita galera e exàrcia de aquella, e si coses algunes en poder de aquelles són pervengudes per ésser aquell pagat del que per los de la galera pagava e despenya. E axí és ver.

VIIII. Item diu e posa que lo dit en Francesch Canemàs del qui és pervengut en

poder de aquella de la dita galera, és pervengut per moltes e diverses quantitats que li són degudes, axí com en son loch e cas ho mostrara. E axí és ver.

X. Item, diu e posa que lo dit en Pere Sart nega expresament que haja pres en comanda lo que és (e)stat articulat en la dita demanda, ne sab causa alguna per la qual se pogués dir ni inferir que la dita roba li degués ésser acomanada, majorment artelleries de armes e bombardes si e segons que en la dita demanda és contengut. E axí és ver.

XI. Item, diu e posa que en veritat (e)sta que la dita vila de Dénia són dos apartaments, ço és lo hu que.s diu la vila e l'altre que.s diu lo raval. E axí és ver.

XII. Item diu e posa que per rahó de la dita guerra que era ab catalans e ab los castellans e altres qui eren en Ondara, tota la gent de Dénia qui tenien ses cases e habitacions en lo raval, tots e los demés ab tot lo millor de casa (e)staven-se retrets e apartats, alt, en la dita vila. E axí és.

XIII. Item diu e posa que les armes, bombardes, ballestes e altres armes qui de la dita galera se trobaven en lo dit raval de la dita vila foren pujades dalt en la dita vila e aquelles mesos en un apartament quis diu la Torre de Candel. E axí és ver.

XIV. Item, diu e posa que les dites armes foren mesos en la dita torre per levar les armes als enemichs si entraven en lo raval e perquè la dita vila, en cas de necessitat se pogués ajudar de aquelles, ço és los singulars de la dita vila. E axí és ver.

XV. Item, diu e posa que de present les armes de la dita galera qui foren mesos e apartades en la dita torre, de present e tan encara en la dita torre se sien ben rovellades e destroydes. E axí és ver.

XVI. Car diu e posa que de les dites armes no.y ha persona alguna que tinga cura, comanda ni sollicitut de aquelles, e al dit (e)spectable Comte de Cocentayna o als havent causa de aquella no és fet, ne.s fa empaig algú que no puiuen haver e pendre les dites armes e lo que és en la dita torre que sia de la dita galera. E axí és ver.

XVII. Item, diu e posa que en veritat (e)sta que la dita galera per molts jorns e mesos (e)stigué en lo port de Dénia molt mal aparellada, fornida e armada, en tant que no (e)stava en punt de navegar se ab aquella. E axí és ver.

XVIII. Item diu e posa que los de la dita galera passaven fretura de moltes coses per a sou viure com no fossen socorreguts de diners alguns per lo (e)spectable comte de Cocentayna, quondam senyor de aquella, en tant que los qui havien cura de la dita galera, axí per sou viure com per les necessitats de la dita galera de tots dies, empenyoraven les coses, armes, artelleries, veles de la dita galera a alguns singulars de la dita vila. E axí és ver.

XVIII. Item, diu e posa que per necessitats de la dita galera e dels qui eren en aquella, totes les veles, artelleries, armes de la dita galera e coses de aquella foren penyorades a moltes e diverses gents ab cascú particularment de la dita vila. E axí és ver.

XX. Item, diu e posa que cessa ésser ver que lo Justícia, Jurats e oficials de la dita vila, representants aquella dita vila e en nom de la dita vila hajen pres ne rebut cosa alguna de les armes, artelleries ne altres coses de la dita galera, perquè puiuen ésser contenguts ne demanats a restituhir aquelles. E axí és ver.

XXI. Item, diu e posa que cessa ésser ver que lo dit en Johan Todorí haia pres cosa alguna en comanda de la dita galera ne dels qui eren en aquella e havien cura de aquella. E axí és ver.

XXII. Item, diu e posa que la dita galera (e)stigué per molt temps en lo port de Dénia e los qui eren en la dita galera per socorrer-se de tots dies venien empenyoraven les coses de la dita galera als singulars de la dita galera, en tant que la dita galera (e)stigué per molt temps perduda e destrohida en lo dit port de Dénia sens poder-se navegar ab aquella. E axí és ver.

XXIII. Item, diu e posa que cessa ésser ver que per la dita vila de Dénia, e officials de aquella e singulars de la dita vila en comú, ni en particular, sia (e)stat donat empaig ne destorp algú, per lo qual la dita galera no pogués navegar. E axí és ver.

XXIII. Item, diu e posa que si la dita galera se perdé, es cremà en lo port de Dénia fou per culpa del (e)spectable Comte de Cocentayna, senyor de la dita galera, que per no despendre no volgueren fer tot lo que devien per aujar la dita galera e navegar ab aquella. E axí és ver.

XXV. Item diu e posa que en lo dit any LXI e LXII, la armada de catalans vengué al dit port de Dénia e en aquell cremà la dita galera, la qual no pogué ésser socorreguda per los de la vila de Dénia ne los de la dita vila eren tenguts socórrer aquella. E axí és ver.

XXVI. Item diu e posa que los de la vila de Dénia on haguessen volgut socorrer la dita galera no ho podien fer sens grandíssim perill per la gent contraria e enemiga que tenien en lo loch de Ondara, les quals venint a les (e)spales los podien fer grandíssim dan. E axí és ver.

XXVII. Item diu e posa que cessa ésser ver que a persones ne ministres alguns del dit (e)spectable Comte sia (e)stada feta contradicció en la dita vila de Dénia, e tanquades les portes, perquè no poguessen haver demanar ni cobrar les armes e desferra de la dita galera. E axí és ver.

XXVIII. Item diu e posa que en lo dit temps, lo dit (e)spectable Comte era Governador del Regne de València, e axí la dita vila de Dénia en comú ni en particular no podia fer conradicció alguna que lo dit (e)spectable Comte no hagués tota la desferra, e armes, e roba, de la dita galera per poder fer viatge e viatges, axí com la dita galera volgués. E axí és ver.

XXVIII. Item diu e posa que la dita galera no feu viatge e viatges per impediment algú de la dita vila en comú ni en particular, mas fon detenguda la dita galera per aquella no tenir tot lo que devia e per haver mester adobs e tenir la desferra empenyorada en poder de diverses gents. E axí és ver.

Ex quibus omnibus, resulta molt clarament que la dita demanda posada per lo dit (e)spectable Comte de Cocentayna no procehix ni ha loch, e per consegüent li deu ésser impossat silenci perpetual.

E axí requer lo dit en Lois Gacet notari en lo dit nom de Síndich de la dita vila, pronunciat e declarat com axí per justícia fer se deja compliment de la qual requer ésser-li administrat.

Sobre los quals capítols requer ésser respost per la part altra medio juramento.

In super requer que testimonis li sien rebuts in nomine per etc, altres etc, e que

sia feta letra a universes e sengles officials del present regne per rebre aquelles ut informa.

E posada la dita (e)scriptura e liçò lo dit magnifich Batle General, dix que remetia la promisió sobre aquella fahedora al honorable micer Pere Valtanell, doctor en leys e assessor ordinari de la sua cort.

Et eodem instant lo dit magnifich Batle General de consell del dit micer Pere Valtanell, assessor seu ordinari, provehí e manà que la damunt dita (e)scriptura sia intimada a la part altra, a la qual ne atorga e mana donar còpia e trellat si.l ne volrà. E que sien fetes les respostes requestes e que sien reebuts los testimonis, intimant a la part altra que sia present per veure, jurar aquells capítols, los juraments de aquells seran reebuts llur absència e contumàcia no obstant e que sia feta la letra requesta.

Preteres vero die jovis, intitulata prima mensis febroari, anno jamdicto a Nativitate Domini Millesimo Quadringentesimo Octogesimo Septimo, en Francesch Manyes, verguer de la cort de la Batlia General, retulit que ell en lo dia de ayr havia intimat la damunt dita (e)scriptura e la promisió en aquella feta al dit en Jacme Esteve, lo qual dix, li havia respost, que no.y consenti(a) en la dita promisió, com la dilació fos passada e nos poguessen rebre testimonis.

E feta la dessús dita intimació per execució de la damunt dita promisió fonch feta la letra de rebre testimonis e universes e sengles officials, la qual és del tenor següent:

Als honorables, universes e sengles officials e loch de senyoria, tinentes e altres qualsevol, als quals la present pervendrá e presentada serà de nos en Diego de Torre, cavaller, conseller e cambrer del molt alt Senyor Rey e Batle General del regne de València, salut e honor, com l'(h)onorable e discret en Luis Gacet, notari, en cert nom vulla e entena produhir e donar alguns testimonis sostmesos al discreccional de qualsevol de vosaltres en e sobre una (e)scripturada e capítols de aquella, devant nos per lo dit en Gacet posada, sots calendari de XXXI del mes de giner, ora propassat, e producció dels quals és estat admés per tal de part del damunt dit Senyor Rey als sostmesos a la nostra jurisdicció dehim e manam que als altres requerim e pregam que en loch nostre e per nos reeba e rebre façats al dit en Luis Gacet, en lo dit nom, tots aquells testimonis que en la jurisdicció de qualsevol de vosaltres produhir e donar volrà en e sobre la dita (e)scriptura e capítols de aquella trellat de la qual, clos e sagellat, vos trametem ab les presents. Interrogant diligentment e curosa los dits testimonis de loch temps e presents e altres circumstàncies segons la qualitat del feyt requerrà. E qualsevol de vosaltres que lo dit trellat desclourà torne aquell a cloure, certificant los altres officials de la ubertura e clausura que de aquell fet havem. E après que per vos e o qualsevol de vosaltres, los dits testimonis reebuts seran a nos en cort nostra, closos e sagellats, remetats certificant-nos de la fama, vida e conversació de aquelles, e quina e causa fe als dits e deposicions de aquelles per nos hi deu ésser atribuhida e donada. E no resmenys, en loch nostre e per nos manarem e intimarem a la part contraria si aqui present sera que continuament sia present per veure jurar los testimonis per aquesta part produhidors. Data València septima die mensis febroarii anno a Nativitate Domini Millesimo Quadringentesimo Octuagesimo Septimo.